

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 8ον - ΑΡΙΘΜ. 163

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1977

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗ

- Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀναλαμβάνουν τὴν διαπραγματεύσιν τῶν θεμάτων τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου..... 2
- Ὁ Μητροπολίτης Γαλλίας Μελέτιος ἐώρτασε τὰ 30 ἔτη τῆς ἐν Γαλλίᾳ ποιμαντορίας του....10
- Ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας εἰς Αἰθιοπίαν.....10
- Ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός ἐπεσκέφθη τὴν Ζυρίχην.....11
- Αἱ εἰς μνήμην τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἑορταί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.....11

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Θρησκεία καὶ ἐπιστήμη ἐμπρὸς εἰς τὸ μέλλον" : ἀνακοίνωσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ.....12

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
ΤÉΛÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSUY, 1292 CHAMBÉSUY-GENÈVE, SUISSE

Ἡ Ἔπίσκεψις ἐπιδιώκει νὰ ἐνημερώη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευομένας εἰδήσεις. Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μὲ ἀπλὴν ἔνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀναλαμβάνουν τήν διαπραγμάτευσιν τῶν θεμάτων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου.

Συμφώνως πρός τήν ἀπόφασιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, Νοέμβριος 1976), αἱ κατά τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐκλήθησαν ὅπως δηλώσουν εἰς τήν Γραμματείαν ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ποῖον ἢ ποῖα θέματα ἐκ τῶν ὀρισθέντων δέκα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Συνόδου θά ἀναλάβῃ ἐκάστη πρός διαπραγμάτευσιν.

Ἐκ τῶν δηλώσεων τῶν Ἐκκλησιῶν συνάγεται ὅτι ἅπαντα τά θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καλύπτονται ἐξ ἐπόψεως διαπραγματεύσεως. Αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀναλήψεις ἐκ μέρους τῶν κατά τόπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἔχουν ὡς ἀκολούθως :

1. Ὀρθόδοξος Διασπορά

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον
 Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας
 Πατριαρχεῖον Μόσχας
 Πατριαρχεῖον Ρουμανίας
 Ἐκκλησία Ἑλλάδος

2. Τά Αὐτοκέφαλον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον
 Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας
 Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων
 Πατριαρχεῖον Μόσχας
 Πατριαρχεῖον Ρουμανίας
 Ἐκκλησία Ἑλλάδος

3. Τό Αὐτόνομον καί τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας
Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων
Πατριαρχεῖον Μόσχας
Πατριαρχεῖον Ρουμανίας
Ἐκκλησία Ἑλλάδος

4. Δίπτυχα

Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον
Ἐκκλησία Κύπρου
Ἐκκλησία Ἑλλάδος

5. Τό ζήτημα κοινοῦ ἡμερολογίου

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας
Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας
Ἐκκλησία Ἑλλάδος
Ἐκκλησία Πολωνίας

6. Κωλύματα Γάμου

Ἐκκλησία Κύπρου
Ἐκκλησία Ἑλλάδος

7. Ἀναπροσαρμογή τῶν περί νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων

Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας
Πατριαρχεῖον Σερβίας
Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας
Ἐκκλησία Κύπρου
Ἐκκλησία Ἑλλάδος
Ἐκκλησία Πολωνίας

8. Σχέσεις Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν
Χριστιανικὸν κόσμον.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας
Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας
Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων
Πατριαρχεῖον Μόσχας
Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας
Ἐκκλησία Ἑλλάδος
Ἐκκλησία Φιλλανδίας

9. Ὀρθοδοξία καὶ οἰκουμενικὴ κίνησις.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων
Ἐκκλησία Ἑλλάδος

10. Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς
ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς
ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν
λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

Ἐκκλησία Ἑλλάδος
Ἐκκλησία Τσεχοσλοβακίας

Όρισμέναι Έκκλησίαι, λαβοῦσαι ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποδιαιρέσεις τῶν θεμάτων τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ὡς αὐταὶ διετυπώθησαν εἰς τὸν κατάλογον θεμάτων τῆς Ρόδου, περιώρισαν τὸ εὖρος τῶν εἰσηγήσεων, τὰς ὁποίας θὰ ἀποστείλουν εἰς τὴν Γραμματείαν. Οὕτω, αἱ δηλωθεῖσαι ἀναλήψεις ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Έκκλησιῶν ἔχουν ἀναλυτικῶς ὡς ἀκολούθως :

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

1. Ὁρθόδοξος Διασπορά.
2. Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τρόποσ ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.
3. Δίπτυχα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

1. Έκ τοῦ θέματος "Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τρόποσ ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :
 - α. Τὸ Αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Έκκλησίᾳ.
2. Έκ τοῦ θέματος "Τὸ Αὐτόνομον καὶ τρόποσ ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :
 - α) Τὸ Αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Έκκλησίᾳ.
 - β) Καθορισμός τῶν ὄρων τῆς ἀναγνώρισεως Έκκλησίας τινός ὡς αὐτονόμου.
3. Τὸ ζήτημα κοινοῦ ἡμερολογίου.
4. Σχέσεις Ὁρθοδόξων Έκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

1. Ὁρθόδοξος Διασπορά.
2. Ἀναπροσαρμογή τῶν περί νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.
3. Ἐκ τοῦ θέματος "Σχέσεις Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον" :
 - α) Ὁρθοδοξία καὶ Ἀρχαῖαι Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

1. Ἐκ τοῦ θέματος "Τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :
 - α) Τὸ αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
2. Ἐκ τοῦ θέματος "Τὸ αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :
 - α) Τὸ αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
 - β) Καθορισμὸς τῶν ὄρων τῆς ἀναγνώρισεως Ἐκκλησίας τινὸς ὡς αὐτονόμου.
3. Ἐκ τοῦ θέματος "Σχέσεις Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον" :
 - α) Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.
 - β) Ὁρθοδοξία καὶ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία.
4. Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ κίνησις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΜΟΣΧΑΣ

1. Ὁρθόδοξος Διασπορά.
2. Τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.
3. Τὸ αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.

4. Ἐκ τοῦ θέματος "Σχέσεις ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον" :

α) Ὁρθοδοξία καὶ ἀρχαῖαι Ἀνατολικάι Ἐκκλησίαι.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΣΕΡΒΙΑΣ

1. Ἀναπροσαρμογή τῶν περὶ νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

1. Ὁρθόδοξος Διασπορά.

2. Ἐκ τοῦ θέματος : "Τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :

α) Τὸ αὐτοκέφαλον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ.

3. Ἐκ τοῦ θέματος "Τὸ αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ" :

α) Τὸ αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

1. Τὸ ζήτημα κοινοῦ ἡμερολογίου.

2. Ἀναπροσαρμογή τῶν περὶ νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.

3. Ἐκ τοῦ θέματος "Σχέσεις ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον" :

α) Ὁρθοδοξία καὶ ἀρχαῖαι Ἀνατολικάι Ἐκκλησίαι.

β) Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός

γ) Ὁρθοδοξία καὶ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία.

Ἐπί πλέον, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Α' Προ-
συνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία
Βουλγαρίας ἀνέλαβεν ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ Μοναχισμοῦ, τὸ
ὁποῖον "ἔχει ζωτικὴν σημασίαν δι' αὐτήν", τὴν προετοιμασίαν
εἰσηγήσεως περὶ "τοῦ καθορισμοῦ κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν
εἰς τὸ μέλλον νὰ χειροτονῶνται Ἐπίσκοποι ἐκ Μοναχῶν, οἱ
ὁποῖοι ἐδέχθησαν ἀπλῶς τὴν εὐχὴν τῆς ρασοφορίας καὶ οὐχί
μόνον ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν τὸ μέγα σχῆμα". Τὸ
θέμα τοῦτο θὰ ἀχθῆ ἑνώπιον τῆς ἐπομένης Προσυνοδικῆς Πανορ-
θοδόξου Διασκέψεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

1. Δίπτυχα
2. Κωλύματα Γάμου
3. Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν
διατάξεων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄπαντα τὰ θέματα (συνολικῶς δέκα) τῆς ἡμερησίας διατάξεως
τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

1. Τό ζήτημα κοινού Ἡμερολογίου
2. Ἀναπροσαρμογή τῶν περί νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑΣ

1. Συμβολή τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφωσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία Γεωργίας εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν ὑπό τῆς Γραμματείας τὰ Πρακτικά - Κείμενα τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόξου Διασκέψεως, δέν προέβη ἄρχι τοῦδε εἰς τινά δήλωσιν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΦΙΛΛΑΝΔΙΑΣ

1. Σχέσεις ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τόν λοιπόν χριστιανικόν κόσμον.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, "πᾶσα Ἐκκλησία ἀναλαμβάνουσα τὴν διαπραγματεύσιν ἐνὸς τῶν θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἀποστέλλει τῇ Γραμματείᾳ ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τὴν ἐργασίαν αὐτῆς ἐντὸς ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς εὐθύνης, τὸ ἀργότερον δέ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὑφίσταται ἀποχρῶν λόγος, ἐντὸς ἐνὸς ἔτους".

- Ὁ Μητροπολίτης Γαλλίας Μελέτιος ἐώρτασε τὰ 30 ἔτη τῆς ἐν Γαλλίᾳ ποιμαντορίας του.

Τὰ 30 ἔτη τῆς ἐνεργοῦ ποιμαντορίας του εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Γαλλίας ἐώρτασεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας καὶ Ἐξαρχος πάσης Ἰβηρίας κ. Μελέτιος. Ἡ ἐκδήλωσις ἐπραγματοποιήθη τὸ Σάββατον, 12 Φεβρουαρίου, εἰς τὸ μέγαρον Σαγιώ τῶν Παρισίων ἐν μέσῳ θερμῆς ἀτμοσφαιρας καὶ συρροῆς κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, οἱ ὅποιοι συνεχάρησαν τὸν σεβ. Μελέτιον διὰ τὸ πολύτιμον καὶ δημιουργικὸν ποιμαντικὸν ἔργον του εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δυτ. Εὐρώπης.

- Ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας εἰς Αἰθιοπίαν.

Ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Νικόλαος ἐπραγματοποίησε τὴν 16 Ἰανουαρίου 1977 ποιμαντορικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὰς ὀρθοδόξους κοινότητας τῆς Αἰθιοπίας καὶ τοῦ Τζιμπουτί κατόπιν προσκλήσεως τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Μεθοδίου. Εἰς τὴν Ἀδδῖς Ἀμπέμπα ὁ Πατριάρχης καὶ ἡ ἀκολουθία του ἔγιναν δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Αἰθιοπίας.

- Ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός ἐπεσιέφθη τὴν Ζυρίχην.

Μεταξύ 12 καί 14 Φεβρουαρίου ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός ἐπραγματοποίησε ποιμαντορικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον σερβικὴν κοινότητα τῆς Ἑλβετίας, ἀριθμοῦσαν περί τούς 15.000 πιστούς. Ἡ Α.Μ. παρέστη, μέ τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν, εἰς ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν τελεσθεῖσαν εἰς τὸν παλαιοκαθολικὸν Αὐγουστινιανὸν ναὸν τῆς Ζυρίχης ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου κ. Λαυρεντίου, ποιμαντικῶς προϊσταμένου τῶν εἰς Δυτ. Εὐρώπην ζώντων σέρβων Ὀρθόδοξων. Εἰς τὴν λειτουργίαν παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωμαιοκαθολικῆς, Παλαιοκαθολικῆς καί Προτεσταντικῆς τῆς Ἑλβετίας ὡς καί, ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνός, Προϊστάμενος τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Σαμπεζύ Γενεύης, καί ὁ ρῶσος Ἐπίσκοπος σεβ. Σεραφεῖμ. Μετὰ ἱατρικὴν ἐξέτασιν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Σέρβων ἐπέστρεψε, τὴν 15 Φεβρουαρίου, εἰς Βελιγράδιον.

- Αἱ εἰς μνήμην τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἑορταί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μεταξύ 5 καί 6 Φεβρουαρίου ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὠργάνωσεν, ὡς πράττει τοῦτο τακτικῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, διήμερον ἑορτασμόν τῆς μνήμης τοῦ ἱεροῦ Φωτίου. Κατὰ τὴν Συνοδικὴν θείαν λειτουργίαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης ὠμίλησεν ὁ Καθηγητὴς κ. Εὐ. Θεοδώρου, ὁ ὁποῖον ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ Φωτίου, ἐν συνεχείᾳ δέ, εἰς τὴν ἐπακολουθήσαν τὴν λειτουργίαν συζήτησιν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου καί τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν, ὁ καθηγητὴς κ. Βλάσιος Φειδᾶς παρουσίασεν εἰσήγησιν ἐπὶ τοῦ θέματος : "Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ ἱεροῦ Φωτίου περί τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας".

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- "Θρησκεία καί ἐπιστήμη ἐμπρός εἰς τό μέλλον" :
ἀνακοίνωσις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ.

Τήν Τρίτην, 15 Φεβρουαρίου 1977, τό Ἐθνικόν Ἰνστιτούτον τῆς Γενεύης ὠργάνωσε συζήτησιν στρογγυλῆς τραπέζης ἀφιερωμένην εἰς τό θέμα: "Θρησκεία καί ἐπιστήμη εἰς τό μέλλον". Εἰς τήν συζήτησιν, κατά τήν ὁποίαν προήδρευσεν ὁ πάστωρ κ. Henry Babel, ἔλαβαν μέρος οἱ κ.κ. Marcel Golay (Διευθυντής τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τῆς Γενεύης), Philibert Secrétan (Καθηγητής τῆς φιλοσοφίας εἰς τά Πανεπιστήμια Γενεύης καί Φριβούργου), Will Taillard (χειρουργός καθηγητής τῆς ὀρθοπεδικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης), ὁ Μέγας ραββῖνος κ. Ἀλέξανδρος Σαφράν, ὁ καθηγητής Σουάμι Nityabodhananda, ὡς καί ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως, Προϊστάμενος τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς Σαμπεζύ, κ. Δαμασκηνός Παπανδρέου. Κατωτέρω δημοσιεύομεν τήν ἀνακοίνωσιν τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δαμασκηνοῦ, ἡ ὁποία διεέγραψε τήν σχέσιν θρησκείας καί ἐπιστήμης ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως :

"Ἐπιθυμῶ νά σᾶς παρουσιάσω ἐδῶ, μέ ὀλίγας λέξεις, ὑπό τήν ιδιότητά μου ὡς ὀρθοδόξου θεολόγου, τήν ταπεινόφρονα συμβολήν μου εἰς τό θέμα: "Θρησκεία καί ἐπιστήμη ἐμπρός εἰς τό μέλλον".

Ἡ Ἐκκλησία, εἰς τήν ὁποίαν ἀνήκω, δέν ἐγνώρισε τήν ἀπόλυτον διχοτομίαν, ἡ ὁποία θέτει εἰς ἀντίθεσιν τήν θρησκείαν καί τήν ἐπιστήμην, τήν πίστιν καί τήν γνῶσιν. Ἡ παράδοσις τῆς διαποτίζεται ἀπό ἓνα πνεῦμα εὐρύ, ὅπως τό ἐπιβεβαιοῦν οἱ λόγοι Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ: 'φιλοσόφει μοι περί κόσμου, περί ὕλης... περί ψυχῶν ἀναστάσεως... ἐν τούτοις γάρ καί τό ἐπιτυχάνειν οὐκ ἄχρηστον καί τό διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον'.

Ἡ Ὁρθοδοξία δέν περιφρονεῖ τήν ἐπιστήμην, ἀλλ' ἀντιθέτως τήν μελετᾷ, ἀναφέρεται εἰς αὐτήν, χρησιμοποιοῖ τās ἐμπειρίας τῆς καί τήν ὀρολογίαν τῆς διὰ νά δώσῃ εἰς τό ἰδικόν τῆς μήνυμα τό ἔνδυμα τῆς ἱστορίας χωρίς μέ αὐτό νά προδώσῃ τήν πίστιν τῆς.

"Ἐνα πατήρ τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζει τήν διαλεκτικὴν ὡς "ἐπιστήμην τῆς τῶν ὄντων δηλώσεως εὐρετικὴν" (δηλ. ἱκανὴν νά ἀνευρίσκῃ τήν ἀποκάλυψιν τῶν ὄντων" Κλήμης Ἀλεξανδρείας, Στρωμ. Α', 28). Ὁ ἴδιος πατήρ λέγει ἐπίσης: 'καί τοῖς εἰς γνῶσιν γυμνάζουσιν αὐτόν προσανάκειται πρός ἐκάστου μαθήματος τό πρόσφορον τῇ ἀληθείᾳ λαμβάνων' (ἤτοι: ὁ γνωστικός, ὁ γυμναζόμενος εἰς τήν γνῶσιν, λαμβάνει ἀπό κάθε ἐπιστήμην ὅσα ὀδηγοῦν πρός τήν ἀλήθειαν, εἴτε αὐτά ἀνήκουν

εἰς τὴν μουσικὴν, εἴτε εἰς τὴν ἀριθμητικὴν, εἴτε εἰς τὴν γεωμετρίαν, εἴτε εἰς τὴν ἀστρονομίαν) ἄλλὰ καὶ τῇ διαλεκτικῇ προσχρήσεται ὁ γνωστικός, τὴν εἰς εἶδη τῶν γενῶν ἐκλεγόμενος διαίρεσιν, καὶ τὴν τῶν ὄντων προσήσεται διάκρισιν μέχρις ἂν τῶν πρώτων καὶ ἀπλῶν ἐφάψηται' (Στρωμ. ζ'. 10). Καὶ ἄλλαχοῦ: ἡ γεωμετρικὴ ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις τῇ διαλεκτικῇ διαρέσει καὶ ὀρισμῶ ἕοικεν. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς διαιρέσεως ἐπὶ τὰ ἀπλούστερα ἀνατρέχουμεν. τό γοῦν γένος τοῦ ζητουμένου πράγματος διαιροῦμεν εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα αὐτῷ εἶδη, οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τό ζῶον γένος ὃν εἰς τὰ ἐμφαινόμενα εἶδη διαιροῦμεν, τό θνητόν καὶ ἀθάνατον, καὶ οὕτως αἰεὶ τὰ σύνθετα δοκοῦντα εἶναι γένη εἰς τὰ ἀπλούστερα εἶδη τέμνοντες ἐπὶ τό ζητούμενον καὶ μηκέτι τομὴν ἐπιδεχόμενον παραγινόμεθα' (Στρωμ. Η', 6).

Ἄλλα αὐτὰ ἐκφράζουσι σαφῶς ὅτι ὁ διάλογος μεταξὺ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης εἶναι γνωστός εἰς τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν, ἢ ὅποια, ἐφ' ὅσον εὐρίσκεται ἐνώπιον γνησίου διαλόγου, εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ ἐναντι τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ κάμνη διακρίσεις ὡς πρὸς τὴν προέλευσίν των.

Θά ἤθελα νὰ ἐκφράσω ἐδῶ τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν προεκάλεσεν. εἰς ἐμέ ἢ ἐξαίρετος εἰσήγησις τοῦ πάστορος Δρος Babel. Ἐπιθυμῶν δέ νὰ συνεισφέρω ὡς ἀπάντησιν εἰς αὐτὴν τὴν θετικὴν συμβολὴν μου μᾶλλον παρά μίαν οἰανδήποτε ἀρμητικὴν κριτικὴν τοποθέτησιν, θά ἐπιτρέψω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νὰ διατυπώσῃ τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις :

1. Κατ' ἀρχὴν δέν πιστεύω ὅτι εἶναι εὐκόλον νὰ δώσῃ κανεὶς ἓνα ὀρισμὸν τοῦ τί εἶναι θρησκεία. Θά ἠδύνατο ἴσως κανεὶς νὰ εἴπῃ μὲ τὸν Rudolph Otto ὅτι "ἡ θρησκεία εἶναι ἡ συνάντησις τῆς ψυχῆς μὲ τό ἱερόν", ἐννοοῦμενον ἐδῶ ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ἢ τὴν ἀπρόσωπον, πεπερασμένην ἢ ἀπειρον, ἐνδοκοσμικὴν ἢ ὑπερβατικὴν ἐννοιάν του. Ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς συναντήσεως στηρίζεται ἐκεῖνο, τό ὅποῖον πρὸ ὀλίγου ὁ εἰσηγητὴς ὠνόμασε "βιωματικὴν ἐμπειρίαν". Ἡ ἀλήθεια τῆς θρησκείας εἶναι ὑπαρξιακοῦ χαρακτῆρος. Διακρίνεται τῆς ἀληθείας τῆς ἐπιστήμης. Τό περιεχόμενον τῆς δέν εἶναι ἀποκλειστικῶς ὑπεύθυνον ἐνώπιον τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, ἐνῶ ἡ ἀλήθεια τῆς ἐπιστήμης ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον εἰς τὴν λογικὴν. Ἡ ἀλήθεια τῆς θρησκείας θεμελιώνεται, ἐπομένως, ἐπάνω εἰς τὴν ἐμπειρίαν ἢ τὸν λόγον (κατὰ τὸν Pascal) τῆς καρδίας.

2. Διὰ τούτους λόγους τούτους δέν ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἡ θρησκεία καὶ αἱ ἐπιστῆμαι - αἱ ὅποια, βεβαίως, δέν εὐρίσκονται κατ' ἀνάγκην εἰς ἀμοιβαίαν ἀντίφασιν - ἀλληλοσυμπληροῦνται. Ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια δέν εἶναι ἀπόρροια ἀθροίσεως μερικῶν ἀληθειῶν. Ἡ θρησκευτικὴ ἀλήθεια εἶναι ἀλήθεια ἀπόλυτος ἐν σχέσει πρὸς τὴν σωτηριώδη διάστασίν της, αὕτη δέ ὡς τοιαύτη δέν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος τοῦ Einstein.

3. Ἄν ἡ θρησκεία πρόκειται νά ἔχη ἓνα μέλλον, οἱ φορεῖς τῆς ὀφείλουν νά δώσουν εἰς τόν ἄνθρωπον νά ἐννοήσῃ αὐτό, τό ὁποῖον ἔλεγεν ὁ Γκαῖτε: "ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων δέν εἶναι κλειστός. Ἡ καρδιά σου εἶναι νεκρά, ὁ λόγος σου εἶναι κλειστός". Οἱ φορεῖς τῆς θρησκείας ὀφείλουν νά μεταφέρουν εἰς τόν ἄνθρωπον τό μήνυμα ὅτι οὗτος ἀποτελεῖ ἓνα ἀδιάσπαστον σύνολον ἀπό σῶμα καί ψυχήν, λόγον καί καρδίαν, ὅτι ἔχει ἀνάγκη τοῦ μυστηρίου, ὅτι ἡ προσευχή ἀποτελεῖ μέρος τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου ἀκριβῶς ὅπως ἡ ἀναζητήσις τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ἡ ἠθική συμπεριφορά ἢ τό αἰσθητικόν συναίσθημα. Ἄν ὑπάρχῃ ἓνα λογικόν, ἠθικόν ἢ αἰσθητικόν *a priori*, ὑπάρχει ὁμοίως καί ἓνα θρησκευτικόν *a priori*, μία δέ ἀπό τὰς λειτουργίας αὐτοῦ τοῦ θρησκευτικοῦ *a priori* εἶναι ἡ προσευχή. Ἡ γνῶσις τῆς Ἀληθείας τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτεται εἰς τόν ἄνθρωπον ὅπως ἓνα φῶς, τό ὁποῖον τόν ὑπερβαίνει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τήν ἐπιστημονικήν γνῶσιν, ἡ ὁποία εἶναι μία προοδευτική ἀνακάλυψις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τήν ὑπ' αὐτοῦ διερεῦνησιν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιστημονική γνῶσις δύναται νά ὁδηγήσῃ τόν ἄνθρωπον εἰς τήν ἀνακάλυψιν τοῦ Δημιουργοῦ του, ἀλλ' ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Δημιουργοῦ φωτίζει τήν ἐπιστημονικήν ἔρευναν. Ἡ ἀντιεπιστημονική θρησκεία εἶναι ξένη πρὸς τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον εἶναι ἓνα κλείσιμον τῆς ψυχῆς ἐμπρός εἰς τό δημιούργημα τοῦ Θεοῦ.

4. Ἡ διαπίστωσις ὅτι, εἰς τό μικροσκοπικόν ἐπίπεδον, ἡ ἐπιστημονική ἐννοια τοῦ κενοῦ δύναται νά ὀρισθῇ ὡς μία ἀπουσία ὕλης ἢ ἐνεργείας, μοῦ ἐπιτρέπει κατ' ἀναλογίαν νά εἶπω ὅτι, ἐξ ἐπόψεως θρησκευτικῆς, αὐτό τό ὁποῖον ὀνομάζεται κενόν εἶναι μία ἀπουσία τοῦ Θεοῦ. Αἰσθανόμεθα αὐτό τό κενόν, ἀπομακρυνόμεθα τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐπιχειροῦμεν νά τόν ὀρίσωμεν, νά τόν μεταγράψωμεν μέ τὰς ἐννοίας μας. Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ βιώνεται ἀκριβῶς τήν στιγμὴν, κατὰ τήν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος συλλαμβάνει τό θεῖον κατὰ ἓνα ἀποφατικόν τρόπον, ἐνῶ, ὅταν καλοῦμεν εἰς βοήθειαν τὰς ἀνθρωπίνους ἐννοίας μας, μεταβάλλομεν ἐνίστε τόν Θεόν εἰς εἶδωλον. Μόνη ἡ ἐκπληξις ἐμπρός εἰς τήν ἀσύλληπτον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ δύναται νά μᾶς βεβαιώσῃ περὶ τῆς παρουσίας του. Ἐπιθυμῶ νά ἀναφέρω ἐδῶ Γρηγόριον τόν Ναζιανζηνόν, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν: "Ἐάν πάντων ἐπέκεινα τί γάρ θέμις ἄλλο σε μέλπειν; Πῶς λόγος ὑμνήσει σε; σύ γάρ λόγῳ οὐδενί ρητόν. Πῶς νόους ἀρθρήσει σε; σύ γάρ νόῳ οὐδενί ληπτός. Μοῦνος ἐὼν ἀφραστός... Μοῦνος ἐὼν ἀγνωστός· ἐπεὶ τέκες, ὅσα νοεῖται. Σοί ἐνὶ πάντα μένει· σοί δ' ἀθρόα πάντα θεάζει. Καί πάντων τέλος ἐσσί, καί εἷς καί πάντα καί οὐδεὶς".

5. Τό μέλλον τῶν θρησκείων εὐρίσκεται, περισσότερο ἀκόμη καί ἀπό τήν ἀντιμετώπισιν ἓκ μέρους των, τῶν ἐπιστημῶν, εἰς ἓνα διάλογον μεταξύ των. Ὁ διάλογος αὐτός μεταξύ τῶν θρησκείων ἀποτελεῖ μίαν *conditio sine qua non* διὰ τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ Α' Προσυνο-

δική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ἡ ὁποία τό παρελθόν ἔτος, μεταξύ 21-30 Νοεμβρίου, ἐπραγματοποιήθη εἰς Σαμπεζύ, εἰς τό Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκφράζουσα τήν εὐχὴν ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, "συμβάλῃ εἰς τήν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καί συνεργασίαν, δι' αὐτῆς δέ εἰς τήν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπό πάσης πλευρᾶς καί, τοιουτοτρόπως, εἰς τήν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καί ἐπικράτησιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καί τῆς εἰρήνης εἰς τόν κόσμον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς ἢ θρησκευμάτος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῇ πρὸς τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, ἐκτός τοῦ χριστιανισμοῦ, θρησκευμάτων."

Ἀπό αὐτὴν ἀκριβῶς τήν ἀπόφασιν ἐνεπνεύσθη καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος Α' ὅταν ἐκάλει, εἰς τό Χριστουγεννιάτικον μῆνυμά του, ὅλους τοὺς ἀδελφούς του, "Ἀρχηγούς ὅλων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, ἐξ ἴσου, ὅλους τοὺς Ἀρχηγούς τῶν διαφόρων θρησκείων ἀδιακρίτως, τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμούς, τὰ Πνευματικά Ἰδρύματα, τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Κρατῶν τῶν ὑπευθύνων διὰ τήν εἰρήνην, τήν ἀνάπτυξιν καί τήν εὐημερίαν τῶν λαῶν αὐτῶν, ὅλους τοὺς πνευματικούς καί διανοουμένους ἀνθρώπους πάσης νοοτροπίας καί κατευθύνσεως, εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν κατὰ τό ἔτος 1977 διὰ τήν ἐπικράτησιν τῆς πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξιθρησκείας καί τῆς ἀπαλείψεως τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ εἰς τόν κόσμον".

Κατακλείων ἐπιθυμῶ νά ἀναφερθῶ εἰς τό κείμενον μιᾶς προφητείας, ἡ ὁποία διετυπώθη πρὶν ἀπὸ τεσσαράκοντα καί πλέον ἔτη ἀπὸ τόν Rudolph Otto : "Μία γιγαντιαία σύγκρουσις ἐτοιμάζεται. Αὕτη θά εἶναι ἡ ὑπερτάτη στιγμή τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ὅταν τὰ πολιτικά συστήματα, αἱ οἰκονομικαὶ ὁμάδες, τὰ κοινωνικά συμφέροντα θά παύσουν νά ἐγείρονται τό ἓν ἐναντίον τοῦ ἄλλου, καί αἱ θρησκείαι τῆς ἀνθρωπότητος θά τὰ ἔχουν ἀντικαταστήσει εἰς αὐτὴν τήν μάχην" καί ὅταν... ἡ μάχη φθάσῃ ἐπὶ τέλος εἰς τόν παροξυσμόν της, τό πνεῦμα θά συναντήσῃ τό πνεῦμα, τό ἰδανικόν θά συναντήσῃ τό ἰδανικόν, ἡ ἐμπειρία ζωῆς θά συναντήσῃ τήν ἐμπειρίαν ζωῆς καί ὁ καθένας θά πρέπει τότε νά εἴπῃ χωρὶς ἐνδοιασμόν ὅ,τι ἔχει βαθύτερον καί γνησιώτερον - ἂν ἔχη κάτι".